

בס"ד. שיחת יום ד' פ' תבוא, ח"י אלול, ה'תשי"א.

בלתי מוגה

א. ח"י אלול הוא היום שבו ניתלו המאורות — כפי שגילה כ"ק מו"ח אדמו"ר¹ שח"י אלול הוא יום הולדת שני המאורות הגדולים: הבעש"ט — מייסד תורת החסידות הכללית, ואדמו"ר הזקן — מייסד תורת חסידות חב"ד.

— ח"י אלול הראשון, יום הולדת הבעש"ט (בשנת נח"ת), חל ביום שני פ' נצבים-וילך, וח"י אלול השני, יום הולדת אדמו"ר הזקן (בשנת קה"ת), חל ביום הרביעי, שבו ניתלו המאורות, לסדר "קומי אורי כי בא אורך"² (התחלת ההפטרה דפ' תבוא) — כקביעות שנה זו.

ב. עיקר העובדא של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן ביסוד תורת החסידות היתה (לא בשביל עצמם לבד, אלא) בשביל כל בני"י:

מהענינים העיקריים בדרך החסידות — שקבעה בתור יסוד (נוסף על הענין דאהבת ה' ואהבת התורה, גם) את הענין דאהבת ישראל ביחס לכאו"א מישראל, אפילו לפשוט שבפשוטים.

וכידוע³ שלפני התגלות דרך החסידות היתה הבדלה ומחיצה המפסקת בין יהודים בני-תורה ולמדנים ובין אנשים פשוטים ועמי-הארץ, ועל זה השקיעו כחות הבעש"ט, המגיד ואדמו"ר הזקן, והבאים אחריהם — להסביר, להורות את הדרך ולאפשר שגם פשוט שבפשוטים יוכל להגיע לעליות הכי גבוהות ("צו די העכסטע הויכץ"), עליות כאלה שבזמנים שלפנ"ז היו סבורים ששייכים רק ללמדנים גדולים, ובניניהם גופא ליחידי סגולה בלבד.

וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴, שכוונתו של רבינו הזקן היתה שתורת החסידות תהי' שייכת (לא רק לחלק מבנ"י, שיטה מסויימת אצל בני"י, אלא) לכל בני"י, וסוכ"ס יקריים הדבר, שתורת החסידות תהי' נחלתם של כל בני"י שיהיו כולם חסידים.

(3) ראה סה"ש תורת שלום ע' 113. קונטרס תורת החסידות ע' 5 ואילך (אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שיג ואילך).
(4) ראה סה"ש תש"ד ע' 93. סה"מ תשי"א ע' 136. לקו"ש ח"ט ע' 344. ועוד.

(1) שיחת ח"י אלול תש"ג (סה"ש תש"ג ע' 141; 142; 146).
(2) ישע"י ס, א. וראה שיחת ח"י אלול תש"ה סי"ד (סה"ש תש"ה ע' 129).

ג. ענין זה הוא גם אחד הטעמים לכללות החילוק בהנהגתם של גדולי ישראל קודם התגלות דרך החסידות ולאחריה⁶:

קודם התגלות דרך החסידות — היתה דרכם של גדולי ישראל בהנהגת בני"י באופן שהם היו יושבים במקומם ויהודים היו באים אליהם לשאול בעניני תורה ולבקש הדרכה בעבודת ה'.

— היו אמנם גדולי ישראל שנהגו גם לנסוע ממקומם, אבל, נסיעתם היתה לתועלת עצמם: לערוך ("פראווען") גלות, "גלות מכפרת"⁶, או כדי לידע הנעשה בעולמם של לומדי-תורה, ובכל אופן, לא הביאה נסיעתם תועלת לתיקון מעמדם ומצבם של כל בני"י (כולל גם אנשים פשוטים) הנמצאים בהמקומות שנסעו דרכם, ומה גם שבהיותם בנסיעות אלה היו נוהגים להעלים ולהסתיר את זהותם שלא יכירו אותם, ובמצב כזה לא היו יכולים לפעול לתיקון מעמדם ומצבם של בני"י הנמצאים בהמקומות שנסעו דרכם.

ועם התגלות דרך החסידות נעשה חידוש כללי בהנהגת גדולי ישראל — להביא את אור התורה אל כל מקומות מושבות בני"י:

הבעש"ט — הי' מרבה בהליכה ונסיעה ממקום למקום, מעיר לעיר מכפר לכפר ואפילו ממושב למושב,

ולאחריו גם אדמו"ר הזקן — נוסף על כו"כ נסיעות שנסע בעצמו, הרי, גם לשאר המקומות שלא נסע בעצמו, הי' שולח את תלמידיו בתור "משולחים" [שהיו נקראים "שד"רים" או "משפיעים"] שיסעו במקומו — "שלוחו של אדם כמותו"⁷ — למקומות אלה,

ובנסיעות אלה (לא היו מעלימים ומסתירים את עצמם, אלא אדרבה) היו מגלים את עצמם בכל עניניהם, כך שהיו מביאים עמהם את אור התורה, "נר מצוה ותורה אור"⁸, עד לה"מאור" שבתורה, מה"מרכז" אל כל מקומות מושבות בני"י — מבלי להמתין שיהודים יבואו אליהם לדרוש אצלם.

ד. מהחילוקים שבין ב' אופני הנהגה הנ"ל:

כאשר ההנהגה היא באופן שיהודים צריכים לבוא ולדרוש — אזי

(6) ברכות נו, סע"א. וש"נ.

(7) שם לר, ב (במשנה). וש"נ.

(8) משלי ו, כג.

(5) ראה גם סה"ש היש"ת ע' 83 ואילך —

הובא במכתב ט' אלול שנה זו (אג"ק ח"ד ע' תסג).

ההשפעה היא רק לאלה שמרגישים שחסר להם ולכן באים ודורשים שימלאו את חסרונם,

— שזה גופא מורה על דרגא כלשהי, שאף שחסר לו, מ"מ, יודע ומכיר לכל-הפחות שחסר לו, ויש לו הכח והמס"נ לנדוד ממקומו ולהיות גולה למקום תורה או למקום תפלה, למצוא מקום שבו ימלאו את החסרון שלו, או שיורו לו הדרך שעל ידה יוכל הוא בעצמו למלא את החסרון שלו —

אבל כל אלה שלא הגיעו אפילו לדרגא כזו שירגישו שחסר להם משהו — עלולים להשאר ח"ו עם החסרון של כו"כ ענינים שלא יהיו שייכים אליהם.

וזוהו החידוש של דרך החסידות — מצד היסוד של אהבת ישראל — שלא המתינו עד שיהודים יבואו אליהם, אלא אדרבה, נדרו ממקומם, הלכו ונסעו והתפשטו ("מיט דער גאַנצער התפשטות") בכל מקומות מושבות בני"י, והביאו עמהם את ה"מאור", והאירו על ידו את "נר ה' נשמת אדם" של כאו"א מבנ"י, אפילו אלה שאינם יודעים שחסר להם משהו — תחילה עוררו אצלם את הידיעה וההכרה ע"ד קיומו של ענין שחסר להם והם זקוקים אליו, ואח"כ הסבירו להם ועודדו אותם שלא יתייאשו ח"ו לחשוב שאינם שייכים לזה, אלא ידעו שהדבר הוא ביכלתם, ולא הסתפקו בזה, אלא העמידום על דרך הישר ודרך האמת, והורו להם את הדרך אשר ילכו בה כדי לבוא ולהגיע לכל הדרגות שיכולים להגיע אליהם מצד שורש נשמתם.

ולא עוד אלא שבכל מקום בואם גילו ופעלו כל מה שניתן לפעול במקום זה גם מכאן ולהבא — עי"ז שהעמידו מתוכם יהודים שראויים ושייכים להיות (לא רק מושפעים, אלא) גם משפיעים, "טופח על מנת להטפיע"¹⁰, וגילו אצלם את "כח המשפיע", כך, שהם עצמם נעשו אלה שמפיצים אור התורה בכל הסביבה כולה.

ה. ונקודה נוספת בזה — שהתחלת פעולתו של הבעש"ט להאיר את כל בני"י והעולם כולו היתה בנוגע לילדים קטנים:

ידוע¹¹ שקודם התגלותו הי' הבעש"ט משמש בתור "באָהעלפער" (עוזר) למלמד תינוקות של בית רבן ב"חדר".

(9) שם כ, כז. (11) שיחת ח"י אלול תש"א (סה"ש תש"א 11 ע' 156). וראה גם שם ע' 32 (נעתק ב"היום יום" טז תמוז). כתר שם טוב בהוספות סרפ"ח. וש"נ.

"בְּאֵהֶלְפֶּעֶר" — אינו לומד עם התינוקות לימודים נעלים, כמו גמרא עם פירוש התוספות, או אפילו גמרא לבד, או אפילו חומש; תפקידו של "בְּאֵהֶלְפֶּעֶר" הוא להוליך את התינוקות מבתיהם ל"חדר" ומה"חדר" לבתיהם, וללמדם דברים הכי פשוטים — אלא, שענינים פשוטים אלה הם עיקרי האמונה, ובמילא ה"ה עיקר חיותו של כאו"א מישראל — אל"ף ב"ת, "שמע ישראל", "מודה אני", "אמן יהא שמי' רבא" ו"ברוך הוא וברוך שמו".

ובענין זה עסק הבעש"ט קודם התגלותו — ובזה היתה ה"בחינה" שלו¹² ("דערמיט האָט מען אים אויסגעפרואוּט") — בתור התחלת עבודתו להאיר את כל בני' והעולם כולו!

ובלשון הכתוב¹³ "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", ולא עוד אלא שזוהי העצה "להשבית אויב ומתנקם" (כהמשך הכתוב), לבטל כל ההעלמות וההסתרים, כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו הידוע¹⁴.

ועפ"ז מובן גם הטעם לגודל ההשתדלות של כ"ק מו"ח אדמו"ר שהשקיע ריבוי כחות במיוחד בנוגע לתינוקות של בית רבן, ולא דוקא בנוגע לאלה ששייכים כבר ללימוד גמרא או חומש, או אפילו ללימוד עברי, אלא גם בנוגע לאלה ששייכים רק ללימוד אל"ף ב"ת, ואפילו בנוגע לאלה שגם ללימוד אל"ף ב"ת אינם שייכים עדיין, תבע כ"ק מו"ח אדמו"ר שכאו"א ישתדל להתעסק עמהם כ"בְּאֵהֶלְפֶּעֶר", ולבאר להם עניני יהדות בשפת המדינה — שכן, אם להבעש"ט בזמנו ובימיו הי' מתאים להתעסק בכך, יכולים לשער גודל מעלתה של עבודה זו ומה יכולים לפעול על ידה!

ו. ובעמדנו ביום ח"י אלול, יום הולדת הבעש"ט — צריכים לידע ולזכור שהבעש"ט פתח וסלל והראה את הדרך ונתן כחות לכאו"א מאתנו, להיות בעצמו "בְּאֵהֶלְפֶּעֶר" ולחזר בעצמו אחר אנשים פשוטים הנמצאים בסביבתו, ולדבר עמהם ענינים פשוטים, ולהאיר עי"ז את נפשם האלקית, "נר ה' נשמת אדם".

וכיון שכן, מוטל חוב קדוש על כל אחד ואחד (ובפרט אלה שזכו לקבל ולשמוע בעצמם או שמסרו להם הוראות מפורשות בענין זה) לפעול על כל בני' הנמצאים בסביבתו — להדליק ה"נר ה' נשמת אדם"

12) להעיר משמו"ר פ"ב, ב. לקו"ש ח"ח 14) ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז — שי"ל בקונטרס פורים (סה"מ תשי"א ע' 180 ואילך).
13) תהלים ח, ג.
14) ולאח"ז בסה"מ תרפ"ז ע' קי ואילך.

שלהם, או להגדיל את האש הקטנה שדולקת לאטה ונראית בקושי ("דער פייער'ל וואָס ברענט שטיל, און קוים קוים אַז ס'זעט זיך אַרויס"), עד שתהי' מדורה גדולה!

צריך לידע שאצל כאו"א מישראל ישנו "מעייין", "באר מים חיים" [הן אמת שלפעמים ה"ז מכוסה, ובזה גופא יש מי שהמעייין שלו מכוסה יותר או מכוסה פחות, אבל אעפ"כ, המעייין ישנו, וכאשר מסירים את ההעלם והכיסוי, אזי מתגלה המעייין], וכיון שטבעם של "מים חיים" שאינם נשארים במקומם (לעצמם), אלא הולכים ומתפשטים למרחוק, כך שעל ידם נעשה "והשקית את העדה ואת בעירם"¹⁵, נמצא, שבכחו של כאו"א מישראל (שיש בו באר מים חיים) להשקות עדה שלמה מישראל, ואפילו "את בעירם", דקאי על נפש הבהמית וכל הענינים הגשמיים והחומריים, שתהי' ניכרת שייכותם ליהודים וליהדות ("אידישע ממון, אידישע נכסים, און אַ אידישע קהילה").

וכאמור, ענין זה הוא בכחו של כאו"א, אלא שצריך לגלות זאת בעצמו, וגם, שלא לעשות חשבונות אם ההתעסקות בזה היא לפי כבודו או שלא לפי כבודו, ולא להתפעל מהעובדה שלפעמים יצטרך להדליק ה"נר ה'" ע"י לימוד "קמץ א' אָ", ע"י אמירת "שמע ישראל", או אפילו ע"י תרגום "שמע ישראל" לאנגלית... כיון שיהודי זה אינו מבין עדיין בשפה המקורית.

ז. ויהי"ר שהחל מח"י אלול, שבו מתחילה עיקר ההכנה לשנה הבאה, ייצא כאו"א עם הכחות שנותנים לנו הרביים, ומתוך שמחה וחיות, לעבודת השנה הבאה — להאיר (ע"י ה"נר ה' נשמת אדם" שבו) בד' אמותיו, ברחוב ובכל הסביבה.

ועד שפועלים ש"לכל בני ישראל... אור במושבותם"¹⁶, כפי שהי' קודם הגאולה הראשונה, שאף שבכל ארץ מצרים היתה מכת חושך¹⁷, "שלשת ימים" ועוד "שלשת ימים"¹⁸, מ"מ, "לכל בני ישראל הי' אור במושבותם" — כן הוא גם קודם הגאולה האחרונה במהרה בימינו, שאף ש"החושך יכסה ארץ"¹⁹, שבכל העולם שורר חושך אפילה, "וימש חושך"²⁰, "אָ געוואַלדיקער חושך", עד כדי כך ש"יושב אין יכול לעמוד

18) שם, כב"כג ובפרש"י.

19) ישעי' ס, ב.

20) בא שם, כא.

15) לשון הכתוב — חוקת כ, ח.

16) בא יו"ד, כג.

17) חסר קצת (הנו"ל).

ועומד אין יכול לישב²¹, "עס רירט זיך ניט פון אָרט" ... — לא מתפעלים בני"י מהחושך השורר מסביב, וכאו"א פועל להאיר בד' אמותיו ובחלקו בעולם.

ועי"ז פועלים קיום היעוד "קומי אורי כי בא אורך" — ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו אמן.

* * *

ח. כאמור לעיל (ס"ב) היתה כוונתם של הבעש"ט ורבינו הזקן ביסוד תורת החסידות עבור כל בני"י, וכיון שזו היתה כוונתם, בודאי פעלו זאת, כמארו²² "צדיק גזור והקב"ה מקיים", שפתחו וסללו דרך לרבים — לא רק נתיב צר, דרך היחיד, או אפילו שביל לרבים, אלא דרך סלולה ורחבה לכל בני"י — שכאו"א מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו (שהרי "לא ידח ממנו נדח"²³), יוכל לעלות על הדרך ולהגיע לה"מאור" שבתורה, פנימיות התורה.

ישנם החושבים שלימוד פנימיות התורה, תורת החסידות, שייך רק לאלה שכבר מילאו כרסם בש"ס ופוסקים²⁴, וגם אם עדיין לא מילאו כרסם בש"ס ופוסקים, מרגישים בעצמם שכבר נתבררו ונזדככו ונעשו בדרגת צדיק גמור, ובמילא ראויים הם ללמוד פנימיות התורה, וכל זמן שלא הגיעו לדרגא כזו, עליהם לעסוק בלימוד נגלה תורה בלבד.

אבל, האמת היא, שאצל כאו"א ובכל דרגא שנמצא יכול וצריך להיות גם לימוד פנימיות התורה, כאמור, שהדרך לפנימיות התורה היא דרך סלולה ורחבה לכאו"א מישראל, שכל אחד יכול למצוא בתורת החסידות ענינים המתאימים אליו, לחושי נפשו, וכשיתחיל לעסוק בלימוד וקיום ההוראות דתורת החסידות בהענינים המתאימים אליו, יגיע במשך הזמן ללימוד וקיום כל הענינים שיכול להשיגם מצד שורש נשמתו ("שזו הוראה שדי לו בזה, או דכיון .. שעוסק כל מה שאפשר לו, ישלים לו הקב"ה כו"²⁵).

ועוד וג"ז עיקר — שלימוד פנימיות התורה נותן חיות גם בלימוד נגלה תורה, כידוע שפנימיות התורה ונגלה תורה הם בדוגמת נשמה

ספל"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.

(21) פרש"י שם, כב.

(24) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ד.

(22) ראה תענית כג, א. זח"ב טו, א. שבת

(25) כמ"ש הצ"צ (בהגה"ה לתו"א מג"א

נט, ב.

(23) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא צח, ג.

וגוף²⁶: פנימיות התורה היא "נשמתא דאורייתא", ונגלה דתורה היא כמו גוף, כלשון חז"ל²⁷ "הן הן גופי תורה", וכשם שהנשמה מחי' את הגוף באופן שגם הגוף עצמו נעשה חי, כמו כן ע"י לימוד פנימיות התורה, נשמתא דאורייתא, נעשה גם לימוד נגלה דתורה, גופי תורה, דבר חי (כמעלת גוף חי על גוף בלתי חי).

ט. ובענין זה — שכאו"א מישראל באיזה מעמד ומצב שהוא (גם אם הוא במצב ירוד) יכול לעלות ולילך בדרך החסידות להיותה דרך סלולה ורחבה לכל — יש להביא דוגמא מ"דרך ערי מקלט":

"ערי מקלט" מיועדות עבור אלה שעברו עבירה מהעבירות הכי חמורות — שפיכות דמים (אפילו כפשוטו) רח"ל, ואפילו במזיד, שהרי, "בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט"²⁸, כך שבינתיים, עד שיתקיים הדין ומשפט, נעשית אצלו "הצלה פורתא"²⁹, ולא עוד אלא שגם כאשר "ב"ד שולחין אותו ומביאין אותו משם"²⁸ כדי לדון אותו, ישנם כמה אופנים (הרבה דרכים למקום) שינצל מחיוב מיתה — אם לא ימצאו עדים, או שהעדים יכשלו בהחקירה ודרישה, או משום שפסקו לדון דיני נפשות³⁰, וכיו"ב.

וכאן רואים עד כמה משתדלת התורה אפילו עבור אלה הנמצאים במצב הכי ירוד — שיוכלו לנוס לערי מקלט:

נוסף לכך ש"מקלט הי' כתוב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרוצח (הדרך המוליכה לעיר מקלט) ויפנה לשם"³¹, ישנו דין מיוחד בנוגע להדרך עצמה — שלא מספיק דרך הרבים סתם (שש עשרה אמות), אלא "דרך ערי מקלט שלשים ושתים אמה .. דכתיב³² תכין לך הדרך, דרך הדרך" ("דרך מצי למיכתב, וכתוב הדרך, לאוסופי דרך אחרת")³³ — דרך רחבה פי שנים מדרך הרבים!

כלומר: אף שלכאורה אין הכרח בדרך רחבה כל כך — שלשים ושתים אמה — כדי להגיע לעיר מקלט [דלא כמו זה ש"מקלט הי' כתוב על פרשת דרכים", שזהו דבר המוכרח לידע הדרך המוליכה לעיר מקלט],

(31) מכות יו"ד, ריש ע"ב. רמב"ם שם

פ"ח ה"ה.

(32) שופטים יט, ג.

(33) ב"ב ק, ריש ע"ב (ובפרש"י). וראה

רמב"ם שם.

(26) ראה זח"ג קנב, א.

(27) חגיגה יו"ד, א (במשנה).

(28) מכות ט, ב (במשנה). רמב"ם ה'.

רוצח ושמידת נפש פ"ה ה"ז.

(29) לשון חז"ל — גיטין נו, סע"א.

(30) ראה ע"ז ח, סע"ב.

ובפרט שאלה שצריכים להשתמש בדרכים אלה להגיע לערי מקלט — רוצחי נפש — לא היו רבים, שהרי מצינו במשנה³⁴ "משרבו הרצחנין בטלה כו", שמזה משמע שבדרך כלל לא היו רוצחים רבים — אעפ"כ, אמרה תורה שהדרך לעיר מקלט צריכה להיות רחבה ביותר עד שאפילו דרך הרבים סתם אינה מספיקה!

י. ומזה למדים גם בנוגע לרוחניות הענינים:

גם מי שחטא ופגם ועבר את הדרך, בשוגג או אפילו במזיד, שעי"ז ה"ה שופך דם האדם דקדושה³⁵ — הכינה לו התורה דרך סלולה ורחבה ביותר לילך "לעיר מקלט", כדי שיוכל (לכל לראש) להנצל מ"גואל הדם", ואז יוכל מתוך מנוחה ("רואיקערהייט") לערוך חשבון מכל הענינים שצריך עליהם תיקון ותשובה, ולמצוא את הדרך לשוב ולתקנם, — כמרמוז בהדין³⁶ ש"רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו, יאמר להם רוצח אני. . שנאמר³⁷ וזה דבר הרוצח", היינו, שצריך להכיר ולהודות בכך שנמצא במעמד ומצב בלתי־רצוי (כמודגש בהכרזה "רוצח אני"), וכתוצאה מזה, ישתדל למצוא תיקון ותשובה על עניניו הלא טובים (משא"כ אם יחשוב את עצמו לצדיק גמור) —

ולא עוד אלא שהתורה מסייעת לו ונותנת לו את כל הענינים הדרושים למצוא ולעלות על דרך החיים — עד כדי כך ש"מגלין רבו עמו, שנאמר³⁷ וחי, עביד לי' מידי דתהוי לי' חיותא"³⁸, היינו, שמחזירים אותו לחיים ("מ'מאָכט אים צוריק לעבעדיג"), עי"ז שילך בדרך התורה, כולל ובמיוחד פנימיות התורה, "נשמתא דאורייתא", שנותנת חיות גם כנגלה דתורה (כנ"ל ס"ח).

יא. וענין זה שייך במיוחד לחודש אלול:

חודש אלול — חודש החשבון והתשובה על כל השנה כולה, כדאיתא בכתבי האריז"ל³⁹ בפירוש הכתוב⁴⁰ "ובכתה את אבי' ואת אמה ירח ימים", שקאי על חודש אלול — הוא בדוגמת "עיר מקלט" (כמדובר לעיל בארוכה⁴¹).

39) לקוטי תורה להאריז"ל עה"פ. וראה גם ז"ח עה"פ (נח, סע"ד).

40) תצא כא, יג.

41) שיחת ש"פ עקב, מבה"ח אלול ס"ה ואילך (לעיל ע' 286 ואילך).

34) סוטה מז, סע"א. וראה ע"ז שם.

35) ראה לקו"ת במדבר יג, ג.

36) מכות יב, סע"ב (במשנה). רמב"ם

שם פ"ז ה"ז.

37) שופטים יט, ד.

38) מכות יו"ד, א. רמב"ם שם ה"א.

יכול מישהו לחשוב שה"דרך" ל"עיר מקלט" ד"אלול" היא דרך צרה, קשה לילך בה, ובסטי"ק קלה בלבד יורדים מהדרך, ומאבדים את כל הטירחא שהשקיעו לפניו — על כך אומרים לו: "דרך ערי מקלט שלשים ושתים אמה", כלומר, זוהי דרך סלולה ורחבה ביותר שנקל לכאו"א לילך בה.

וכמובן גם מהביאור בלקו"ח⁴² בנוגע לענינו של חודש אלול — "ע"פ משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאיין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו כו", ואין צורך בהכנות מיוחדות, לבושים מיוחדים וכיו"ב, ולא צריכים לעבור דרך שרי המלכות, פמליא של מעלה או פמליא של מטה, ככל ההגבלות בסדר הרגיל דכניסה אל המלך — הגבלות אלה בטלים, וכל אחד יכול לגשת מיד אל המלך. ועאכו"כ בעשי"ת, שעליהם נאמר "קראוהו בהיותו קרוב"⁴³, קירוב המאור אל הניצוץ⁴⁴, ועד"ז בימי ההכנה דחודש אלול.

וע"י ההכנה המתאימה בחודש אלול בסדר העבודה ד"עיר מקלט", מתבטלים הענינים הבלתי-רצויים שהיו במשך השנה, ובבוא ר"ה, יום הדין והמשפט, יהי זה באופן ד"ושפטו העדה גוי והצילו העדה"⁴⁵, וזוכים בתוך כלל ישראל לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

* * *

יב. כ"ק מו"ח אדמו"ר מבאר⁴⁶ שנוסף לכך שחודש אלול בכללותו הוא חודש החשבון והתשובה, יש ענין מיוחד ב"ב ימים האחרונים דחודש אלול שהתחלתם בח"י אלול, ש"ב ימים אלה מכוונים כנגד י"ב חדשי השנה, יום לחודש יום לחודש, שבכל יום צריך לעשות חשבון פרטי על חודש אחד מי"ב חדשי השנה, החל מח"י אלול שהוא יום החשבון על חודש תשרי העבר.

כאשר עושים חשבון-צדק על העבר מכל המחשבות הדיבורים והמעשים הלא טובים, אזי מגיעים למסקנא שאי-אפשר לדרוש ולתבוע מהקב"ה, כי אם לבקש בתורת צדקה: "לך הוי' הצדקה" (כיון ש"לנו כושת הפנים")⁴⁷.

וכדי לזכות שהקב"ה יתן לנו בתורת צדקה, צריכים גם אנו ליתן

(45) מסעי לה, כד-כה.

(46) שיחת ח"י אלול תש"ג (סה"ש תש"ג

ע' 177. ע' 179).

(47) דינאל ט, ז. — התחלת הסליחות.

(42) פ' ראה לב, ב.

(43) ישע"י נה, ו. וראה ר"ה יח, א. וש"נ.

(44) דרך חיים יג, ריש ע"ד. כא, סע"ב.

צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה.

צדקה — כדאיתא בתנחומא⁴⁸ על הפסוק⁴⁹ "אם כסף תלוה", "מלוה ה' חונן דל"⁵⁰, כביכול לה' הוא מלוה, וגמולו ישלם לו⁵¹. . אמר הקב"ה נפשו של עני היתה מפרכסת לצאת מן הרעב ונתת לו פרנסה והחיית אותו, חיך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש, למחר בנך או בתך באים כו' ואזכור אני להם את המצוה שעשית עם העני ומציל אני אותם כו'".

ומזה מובן שבחודש אלול, ובפרט מח"י אלול, זמן החשבון והתשובה — צריכים להשתדל ולהוסיף ולהרבות בנתינת הצדקה, שזוהי ההכנה לקבל הצדקה מהקב"ה, "לך הוי' הצדקה".

יג. ובפרטיות יותר:

נתבאר לעיל (סי"א) שחודש אלול הוא בדוגמת "ערי מקלט", "לנוס שמה" מפני "גואל הדם", "עד עמדו לפני העדה למשפט"⁵¹, ובינתיים, יכול וצריך לנצל את הזמן באופן כזה שב"עמדו למשפט" יהיו מסודרים אצלו כל הטענות שיכול לטעון לזכותו, שע"ז יוכל להיות "והצילו העדה", ודוגמתו בנמשל, שיש לנצל את הזמן שנותר עד ימי הדין ומשפט — מח"י אלול עד ר"ה — לעבודת התשובה, שיכולה להיות גם "בשעתא חדא וברגעא חדא"⁵², כפירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵³ ש"שעתא (חדא)" הוא גם מלשון הפנה, "מיט איין קער", וכמובן גם מהפס"ד⁵⁴ המקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור⁵⁵), אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו", היינו, שע"י הרהור תשובה שהוא ברגע אחד נעשה צדיק (גמור).

— הרא"ש⁵⁶ כתב ד"הוי ספק קידושין", וכן נפסק בשו"ע⁵⁷: "מקודשת מספק". אבל, זה שמקודשת רק מספק, הוא מפני הספק "שמא הרהר תשובה", ומזה מובן שכאשר הרהר תשובה ודאי, ה"ה ודאי מקודשת.

ומהענינים העיקריים שבהם צריכים להשתדל בזמן שנותר עד ימי הדין והמשפט כדי לפעול "והצילו העדה" — הו"ע הצדקה, כאמור,

דרושי ר"ה סא, א. סג, ד.	(48) משפטים טו.
(54) קידושין מט, ב. רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה. טושו"ע אה"ע סל"ח סל"א.	(49) משפטים כב, כד.
(55) או"ז סק"יב. וכ"ה בלקו"ת ר"פ דברים (א, ב).	(50) משלי יט, יז.
(56) קידושין שם (פ"ב סי"ד).	(51) מסעי לה, יב.
(57) שבהערה 54.	(52) זח"א קכט, סע"א.
	(53) סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. ח"ג ע' קד.
	סה"ש תשה' ריש ע' 121. וראה לקו"ת

שע"י פעולתו להחיות את נפש העני, מחי' הקב"ה את נפשו ונפש בני ביתו, בגשמיות או ברוחניות, בשעה שזקוקים לכך, ולכן, מבלי הבט על כל החשבונות בנוגע להנהגתו בשנה שעברה, יכול לבקש מהקב"ה בתורת צדקה, "לך הוי' הצדקה", כיון שגם הוא השתדל בנתינת הצדקה להחיות נפש העני.

יד. וענין זה שייך לכאו"א מישראל — שמבלי הבט על מעמדו ומצבו, בכחו וביכלתו ליתן צדקה לעני:

נתינת הצדקה, "החיית את נפש העני", היא, לא רק בשעה שנותנים ריבוי כסף וזהב — שדבר זה אינו בכחו של כאו"א, אלא גם בנתינת פרוטה אחת לעני, ולא עוד אלא ש"כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות"⁵⁸, היינו, שבשביל פרוטה אחת בלבד מתברך בשש ברכות, שש ברכות הכוללות כל טוב! ויתירה מזה (כהמשך דברי הגמרא): "והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות", שכאשר מפייסו בדברים, דיבור בעלמא — שזה בודאי בכחו של כאו"א — מתברך (לא רק בשש ברכות, אלא) בעוד חמש ברכות, י"א ברכות!

וכשם שצדקה גשמית היא בכחו של כאו"א, כן הוא בנוגע לצדקה רוחנית:

כשעושה חשבון ממעמדו ומצבו כפי שידע בנפשי, ורואה שהוא בעצמו "עני" — יכול לחשוב שאין בכחו לעזור להזולת, בה בשעה שיתכן שהזולת נמצא בדרגא נעלית יותר ממנו.

אבל, האמת היא, ש"יש בכל אחד ואחד בחי' ומדרגות מה שאין בחבירו, וכולם צריכין זה לזה, ונמצא שיש יתרון ומעלה בכל אחד ואחד שגבוה מחבירו וחבירו צריך לו, וכמשל האדם שהוא בעל קומה בראש ורגלים, שאף שרגלים הם סוף המדרגה ולמטה, והראש הוא העליון ומעולה ממנו, מ"מ, הרי בבחינה אחת יש יתרון ומעלה להרגלים שצריך להלך בהם וגם הם מעמידי הגוף והראש כו"⁵⁹.

ומזה מובן שכאו"א יכול לעסוק בענין הצדקה: אם בנתינת פרוטה, או בפיוס בדברים, אם בצדקה גשמית או בצדקה רוחנית, אבל, בכל אופן, דבר ברור הוא שכל אחד ואחד יכול לעזור לחבירו באיזה ענין שהוא, ובמילא, יכול כאו"א להתכונן לימי הדין והמשפט ע"י ההשתדלות בענין הצדקה.

(59) לקו"ת ר"פ נצבים.

(58) ב"ב ט, ב.

טו. ולאורך גיסא, גם אלה שעסקו בענין הצדקה במשך כל השנה כולה, צריכים בחודש אלול להוסיף בצדקה ביתר שאת וביתר עוז:

ובהקדמה — שבכל המצוות יש חילוקי דרגות באופן קיום המצוה, הידור מצוה, עד למהדרין מן המהדרין, אבל במצות צדקה מודגש ביותר גודל ההכרח בקיומה בשלימות — כמסופר בגמרא⁶⁰ שבתו של נקדימון בן גוריון "היתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים", משום שאף שאבי נקדימון בן גוריון "עבד צדקה", מ"מ, "כדבעי לי' למיעבד לא עבד, כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא"!

כלומר⁶¹, אע"פ שנקדימון בן גוריון נתן צדקה בריבוי גדול ביותר, שלא בערך לגבי הסכום שנתנו אחרים (כמסופר בגמרא⁶² גודל ההפלאה בנתינת הצדקה שלו באופן של גוזמא!), מ"מ, כיון שלפי-ערך גודל עשירותו המופלגת נדרש ממנו ליתן יותר, ולא נתן כפי ששיערו שצריך הוא ליתן... התנקם הדבר בכתו שלו ("אין זיין אייגענע טאָכטער") — אף שדבר זה לא הי' באשמתה... — שלא זו בלבד שמזונותי היו מצומצמים ביותר, אלא גם מזונות מצומצמים אלה לא זכתה לקבל בדרך של כבוד, טהרה ונקיות... — ש"היתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים"...

ונמצא, שגם לאחרי נתינת הצדקה במשך כל השנה, אי-אפשר לדרוש מהקב"ה אפילו בתורת צדקה, כיון ש"לנו בושת הפנים" גם בעבודתנו בנתינת הצדקה גופא, שלא היתה "כדבעי לי' למיעבד", "לפום גמלא שיחנא"!

ולכן, צריכים כולם — גם אלה שעסקו בענין הצדקה במשך כל השנה — לנצל את הזמן הנותר עד ימי הדין והמשפט, ולהוסיף בענין הצדקה ביתר שאת וביתר עוז, "כדבעי לי' למיעבד".

טז. וההתחלה בזה היא, כאמור, בח"י אלול, שבו מתחילים י"ב הימים שכנגד י"ב חדשי השנה, שבהם נעשה החשבון, התשובה והתיקון על כל פרטי הענינים שבמשך י"ב חדשי השנה, יום לחודש יום לחודש. וענין זה צריך להעשות מתוך חיות ושמחה — כמרומו בכך שההתחלה היא ביום ח"י אלול, שנותן חיות בעבודה דחודש אלול⁶³:

(62) שם סו, סע"ב ואילך.
(63) ראה שיחת ח"י אלול תש"ה בתחלתה (סה"ש תש"ה ע' 122).

(60) כתובות סז, רע"א.
(61) קטע זה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בקול חנוק שנקטע בכ"י (המור"ב).
(62) כתובות סז, רע"א.

כיון שהחשובין-צדק על העבר יכול להביא לרגש של נפילת הרוח ועצבות, לכן, צריך להדגיש שעבודת התשובה והתיקון צריכה להיות מתוך שמחה וחיות, ומתוך וודאות ש"לך הוי' הצדקה", "חננו ועננו. . עשה עמנו צדקה וחסד והושיענו", כפי שאומרים בהתחלת וסיום הסליחות.

זוהי גם ההכנה וההקדמה להכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה, לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות, למטה מעשרה טפחים, בבני חיי ומזונא רויחא.

* * *

יז. בהמשך להמדובר לעיל אודות ההשתדלות בצדקה, כולל גם צדקה רוחנית, בתור הכנה לקבל צדקתו של הקב"ה, "לך הוי' הצדקה" — יש להוסיף שבענין זה מוטלת אחריות מיוחדת על בני הישיבות ויושבי אוהל, שצריכים לנצל את הזמן מח"י אלול עד ר"ה כדי לעסוק בצדקה רוחנית.

יש להקדים ולבאר תחילה גודל האחריות המוטלת על בני הישיבות ויושבי אוהל בנוגע לפעולת ההשפעה על כל בני" בעניני יהדות — כפי שניתן ללמוד מהמסופר בדברי חז"ל אודות "פרחי כהונה", כדלקמן.

יח. איתא בגמרא⁶⁴: "משחרב הבית בראשונה נתקבצו כתות כתות של פרחי כהונה ומפתחות ההיכל בידן, ועלו לגג ההיכל, ואמרו לפניו: רבנו של עולם, הואיל ולא זכינו להיות גזברין נאמנים, יהיו מפתחות מסורות לך, וזרקום כלפי מעלה, ויצתה כעין פיסת יד וקיבלתן מהם".

ונקודת הלימוד וההוראה מסיפור זה — שה"מפתחות" של בית המקדש ("די שליסלעך פון דעם אידישן ביהמ"ק") של כלל ישראל ושל העולם כולו⁶⁵, נמצאים בידי הצעירים ("בא דער יוגנט אין האַנט"), "פרחי כהונה", דכיון שכאשר "זרקום (את המפתחות) כלפי מעלה", "יצתה כעין פיסת יד וקיבלתן מהם", מוכח, שמפתחות אלה היו אמנם המפתחות של ביהמ"ק שנמסרו בידם, ואילו היו זוכים להיות "גזברין נאמנים", היתה הברירה בידם להמשיך ולהחזיק בידם המפתחות של ביהמ"ק, ולא למוטרם לאף א' (גם לא להקב"ה), ובמילא, הי' ביהמ"ק נשאר בשלימותו!

65) נוסף לכך ש"מתקיים בשבילי הבל תינוקות של בית רבן" (שבת קיט, ב).

64) תענית כט, א.

[וע"ד המבואר בספרים⁶⁶ בפירוש מארז"ל⁶⁷ "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא", ש"בעל הבית" קאי על הקב"ה, ובכל הענינים צריכים לקיים את דברי הקב"ה, "חוץ מצא", שאם יאמר הקב"ה "צא ממחיצתי", ח"ו, ע"ד שמצינו ב"אחר" ש"כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר"⁶⁸ — בענין זה לא צריכים לשמוע אפילו להקב"ה, כביכול, כמו ב"אחר", שגם לאחרי שמיעת הבת-קול הי' לו לעשות תשובה, כיון ש"דחק ונכנס"⁶⁹ מועיל תמיד.

ודוגמתו בנדו"ד — שכיון שניתנו להם המפתחות של ביהמ"ק, הרי הם הבעלי-בתיים על ביהמ"ק, ואף א' אינו יכול להוציאם משם, כאמור, "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא", ובידם תלוי המשך קיומו של ביהמ"ק שאף א' לא יוכל לפגוע בו].

יט. וביאור הענין בנוגע לביהמ"ק הרוחני דכללות ישראל:

"פרחי כהונה" — הם⁷⁰ בני הישיבות, ויושבי אוהל בכלל, שאין להם עסק כ"כ עם גשמיות וחומריות העולם, עניני מסחר וכיו"ב, אלא עיקר התעסקותם היא בלימוד התורה ועניני קדושה בכלל, ענינים השייכים לבית המקדש.

— צריכים רק להשתדל להיות ראויים לתואר "פרחי כהונה", ע"י ההנהגה המתאימה:

בחור-ישיבה צריך לקבל על עצמו להיות נתון תחת מרות הנהלת הישיבה, המנהל רוחני, ולשמור על הנהגות וסדרי הישיבה, הן בנוגע לשמירת הזמן דסדרי הלימודים, והן בנוגע לקו התפלה — אריכות התפלה (לא לה שייכים לכך), ולכל הפחות התבוננות קודם התפלה, או לכל הפחות תפלה מלה במלה (מבלי לחטוף), והן בנוגע לקיום כל ההוראות של הרבי (או ששמע מהשלוחים של הרבי) ע"ד ההתעסקות באהבת ישראל, אהבת התורה או אהבת השם.

כ. וכשמתנהג באופן הראוי לתואר "פרחי כהונה" — אזי מוסרים בידו את ה"מפתחות" של ביהמ"ק:

69) לשון חז"ל — קידושין נב, ב. ועוד. וראה תניא פכ"ה (לא, ב). שם אגה"ת פ"א (ק, ב).

70) להעיר מרמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל: לא שבט לוי בלבד וכו'.

66) ראשית חכמה שער הקדושה פי"ז (רה), (א). הובא בשל"ה שער האותיות אות ק (צח), (ב), ובפ"י ענף יוסף לעין יעקב פסחים פו, ב. 67) פסחים שם. 68) חגיגה טו, סע"א.

"מפתחות" — משמשות לפתיחת הדלתות וסגירתן, ועל זה ממונה ה"שוער" שבידו מוסרים המפתחות, שתפקידו לפתוח את הדלתות ולהכניס את אלה שיכולים להכנס, ולסגור את הדלתות בפני אלה שאינם יכולים להכנס.

ובפשטות: אם מכניסים את כולם — אין צורך במפתח, כיון שיכולים להשאיר דלת פתוחה, ואם אין מכניסים אף אחד ח"ו — שוב אין צורך במפתח, כיון שיכולים להשאיר את הדלת נעולה, או שיכולים לעשות ד' כתלים סתומים ללא דלתות כלל. וכיון שבביהמ"ק יש דלת עם מפתח, כך שיכולים לפתוח את הדלת או לסוגרה (מ"ם פתוחה או מ"ם סתומה), עכצ"ל, שיש כאלה שיכולים להכניסם לביהמ"ק מיד, ויש כאלה שאי-אפשר להכניסם מיד.

— העזרה שבביהמ"ק היתה אמנם באופן שכל בני"ה היו יכולים להכנס בתוכה, "מועט המחזיק את המרובה"⁷¹, באופן ש"עומדים צפופים ונאעפ"כ) משתחוים רווחים"⁷², אבל, כדי להכנס לביהמ"ק הי' צורך בהכנה — להיות טהור.

"לומדות", או שאר ענינים כיו"ב — לא היתה נדרשת כדי להכנס לביהמ"ק; הדבר היחיד שנדרש הוא ענין הטהרה.

וענין ה"טהרה" הוא — כמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות (לאחרי שמקדים ש"אין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים", ובלשון חז"ל⁷³ "לא המת מטמא ולא המים מטהרין", "אלא גזירת הכתוב היא . . ונאעפ"כ רמז יש בדבר") — "לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות . . והביא נפשו במי הדעת טהור", ועד שיבוא "אותו הזמן" ש"לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד (שלא תהי' דעה אחרת מלבד "דעה את ה'") . . שנאמר⁷⁴ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"⁷⁵.

זוהי איפוא ההכנה היחידה הדרושה כדי להכנס לבית המקדש — דעה ישרה ואמונה טהורה, אשר, לאמיתו של דבר, ה"ז נמצא אצל כל בני"ה שהם "מאמינים בני מאמינים"⁷⁶, אלא, שצריכים להביא זאת מן ההעלם אל הגילוי, ואז נעשים ראויים להכנס לבית המקדש.

71) ראה ב"ר פ"ה, ז וביפה תואר שם. 74) ישע"י יא, ט.
 72) אבות פ"ה מ"ה. ב"ר וויק"ר שם. 75) רמב"ם בסיום וחותרם ספרו "משנה ויק"ר פ"י, ט.
 73) חז"ל "לא המת מטמא ולא המים מטהרין", "אלא גזירת הכתוב היא . . ונאעפ"כ רמז יש בדבר". תורה.
 74) שנאמר "כי מלאה הארץ דעה את ה'". שבת צז, א.
 75) "כמים לים מכסים".
 76) "מאמינים בני מאמינים".

כא. וכיון שה"מפתחות" של ביהמ"ק נמצאים בידיהם של "פרחי כהונה" — בני הישיבות — צריכים לידע שעליהם מוטלת כל האחריות בכל הקשור לכניסת בני" לביהמ"ק:

בני הישיבות ויושבי אוהל בכלל שנמצאים בד' אמות של הלכה⁷⁷, ד' אמות של תורה וד' אמות של תפלה,

— כידוע שגם בתפלה ישנו השיעור של ד' אמות, כפי שדרשו חז"ל⁷⁸ ממ"ש⁷⁹ "אני האשה הנצבת עמכה בזה", "מכאן שאסור לישב בתוך ארבע אמות של תפלה" (כמובא גם להלכה⁸⁰), וכפירוש התוס'⁷⁸ ש"עמך משמע בתוך ארבע אמות, משום דכתיב עמכה מלא בה"א, כלומר שלא היא יושב בתוך ארבע אמות שלה, כי אם בחמישית" —

אינם יכולים להסתפק בשיעור ד' אמות שלהם, אלא צריכים להשתדל להכניס עוד יהודים לד' אמות אלה, כיון שלהם ניתן הכח לפתוח את הדלתות של ביהמ"ק כדי שקהל נוסף מבנ"י יוכל להכנס לביהמ"ק.

אם רק ישנו יהודי, איש או אשה, נער או זקן, שאולי ראוי הוא להכנס לביהמ"ק — צריכים ה"פרחי כהונה" להשתדל שהדלת של ביהמ"ק תהי' פתוחה לפניו, כך, שמצדם לא תהי' מניעה לכניסתו לביהמ"ק; אלא, שכיון שהם אלה שפותחים את הדלתות, מוטלת עליהם האחריות להכין את הנכנסים שיהיו טהורים מ"דעות הרעות", להטבילם ב"מי הדעת טהור", ואז יוכלו להכנס לביהמ"ק, ולהצטרף לכל אלה ש"עומדים צפופים ומשתחוים רווחים".

ומזה מובן שאותם "פרחי כהונה" אינם יכולים להסתגר בביהמ"ק, ולומר "הנה מה טוב ומה נעים"... ומה נוגע לנו הענינים המבלבלים שמחוץ לביהמ"ק — דכיון שהמפתחות של ביהמ"ק נמסרו בידם, הרי, כשיהודי טוען להקב"ה למה לא הכניסוהו לביהמ"ק, מעבירים את הטענה לה"שווער" שמחזיק בידו את המפתחות: למה לא פתחת את הדלת של ביהמ"ק בפני יהודי זה?! ...

ועד כדי כך גדולה האחריות המוטלת על ה"פרחי כהונה" — כאמור לעיל שאילו היתה הנהגתם כדבעי למהוי, "גזברין נאמנים", היו

(80) רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ו. טוש"ע ואדה"ז אורח"ר ר"ס קב.

(77) ראה ברכות ח, א.

(78) שם לא, ב.

(79) שמואל-א, א, כו.

הם נשארם בעלי-בתים על ה"מפתחות" של ביהמ"ק, ובמילא, לא הי' אף א' יכול להכנס ולכבוש את ביהמ"ק!

כב. ובנוגע לפועל:

ובהקדמה — שהסדר של אמירת מוסר [אמירה בעלמא, לצאת י"ח באמירת מוסר בלבד] לא הי' נהוג בליובאוויטש, אף פעם, ועאכו"כ עכשיו, אלא, שכאשר יכולים לנצל זה באופן שיבוא מזה פועל טוב, אזי אין זה "מוסר" ("עס ווערט אויס מוסר"), כי אם, הכנה והכשר להדבר טוב (ע"ד הכשר מצוה) שיבוא מזה.

ועד"ז בעניננו — שכוונת הדברים האמורים לעיל היא שיבוא מזה פועל טוב — שבני הישיבות הנמצאים באהלה של תורה, וכל אלה שאינם עוסקים כ"כ בענינים גשמיים וחומריים שגם הם בכלל "פרחי כהונה" [ואם ישנם כאלה שרוצים להצטרף עליהם, מה טוב ומה נעים] — ינצלו את הזמן שנשאר עד ר"ה (ויהי"כ"פ) ויתפזרו ("פאָנאַנדערלאָזן זיך") בכל העיר (ועד"ז בנוגע לאלה שנמצאים בערי השדה) ויחזרו ("אַרומגיין") בכל הבתי-כנסיות, "קלויזן" או "שטיבלאך", ובכל מקום שמתאספים כמה מישראל,

[ולדוגמא: בחנויות ובתי-מסחר, ב"קלאַב" של יהודים שעוסקים באבנים טובות ומרגליות, וכיו"ב. — אלא שצריכים למצוא את הדרך המתאימה להבטיח שלא יחשבוהו לאדם "לא נורמלי", כי אם לאדם מן השורה ("מערווייניקער אַ מענטש מיט מענטשן גלייך"...), ובמילא יהיו מוכנים לשמוע את דבריו],

ולומר להם מה שצריך לומר להם ("אַריינזאָגן אָט דאָס וואָס מ'דאַרף אַריינזאָגן"), מהו ענינו של "אלול" ומה הם ענינם של "סליחות", ולהסביר להם ענינם המיוחד של י"ב הימים מח"י אלול עד ר"ה, שבהם יכולים — בשעתא חדא וברגעא חדא — לתקן את כל העבר במשך י"ב חדשי השנה, כך, שבבוא ר"ה, יום הדין והמשפט, יהי' "ושפטו העדה .. והצילו העדה", ויזכה כאו"א עם בני ביתו לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

כג. ויש להוסיף ולהבהיר שבענין זה אין מקום לחשש מפני ביטולה של תורה — כי:

לכל לראש — איתא באחרונים⁸¹, שבחודש אלול (ובפרט בימי

(81) ברכי יוסף או"ח סתקפ"א סק"ו. הובא באלף למטה במטה אפרים שם סקט"ו.

הסליחות), גם לומדי תורה ("לומדים") ממעטים בלימודם, ומוסיפים בתפלות ותחנונים, אמירת תהלים, עניני מוסר כו' (ענינים שאינם שייכים ישירות ללימוד התורה), ומזה מובן גם בנוגע להוספה בצדקה רוחנית.

ונוסף לזה, יש מעלה יתירה בצדקה רוחנית — שאין זה באופן שיחסרו לו אותם שעות שהוצרך למעט בלימוד התורה, אלא אדרבה, שע"ז יתוסף בלימוד התורה גופא [כלומר: נוסף לכך שע"ז נעשית הדביקות עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, ענין היחודים, שהוא למעלה מתלמוד תורה (כדאיתא בכתבי האריז"ל⁸²), יתוסף ע"ז גם בלימוד התורה גופא] — כפי שדרשו חז"ל⁸³ על הפסוק⁸⁴ "מאיר עיני שניהם ה'", וכמ"ש רבינו הזקן⁸⁵ בפירושו הכתוב⁸⁶ "צדקה תרומם גוי", שע"י נתינת הצדקה, צדקה גשמית או צדקה רוחנית, נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה", שבמיעוט זמן יצליח בלימודו בהצלחה רבה ומופלגה שלא לפי-ערך כחותיו!

וכאמור, צדקה רוחנית זו היא גם ההכנה לקבלת צדקתו של הקב"ה, "לך הוי' הצדקה", לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

* * *

כד. בעמדנו בימי ההכנה לר"ה, כאשר כל בני מבקשים ותובעים וסוכ"ס פועלים הכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה — צריך כאו"א להיות במעמד ומצב שאין עליו עבירות כלל, אפילו לא בשוגג [שהרי גם שוגג צריך כפרה משום שנקרא חוטא⁸⁷, כמ"ש בקרבן חטאת — שבא על שוגג — "והתוודו את חטאתם אשר עשו"⁸⁸], שאז ראוי הוא לקבל שנה טובה ומתוקה בכל הפרטים.

כיצד יכולים לבוא למעמד ומצב כזה אפילו אם במשך השנה היו ענינים שלא כדבעי למיעבד? — ה"ז ע"י שלימות התשובה:

מצינו בגמרא⁸⁹ שיש ב' אופנים בתשובה: (א) תשובה מיראה, שעל ידה "זדונות נעשות לו כשגונות", (ב) תשובה מאהבה, שעל ידה "זדונות נעשות לו כזכיות".

85) תו"א בראשית א, ב.

86) משלי יד, לד.

87) פרש"י נח טז, ה. שבועות ב, א (ד"ה תולה).

88) נשא ה, כז.

89) יומא פו, ריש ע"ב.

82) שער רוה"ק הקדמה א. הובא בנצו"א

לזח"ב צד, רע"א. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ה. וש"נ. וראה גם מכתב ט"ז אלול שנה זו (אג"ק ח"ד ע' תפא).

83) תמורה טז, א.

84) משלי כט, יג.

ומזה מובן שכדי שהענינים הבלתי-רצויים שהיו במשך השנה יתבטלו לגמרי (ולא ישארו אפילו שגגות) — לא מספיקה תשובה מיראה [שמתאימה לימי הרחמים והסליחות וימי התשובה שנקראים "ימים נוראים"⁹⁰, ע"ש העבודה במדת היראה⁹¹], שעל ידה נעשים הזדונות כשגגות, אלא צריכה להיות תשובה מאהבה, שעל ידה נעשים הזדונות כזכיות.

וכיון שכאו"א מישראל מבקש ומקבל מהקב"ה שנה טובה ומתוקה בכל הפרטים, משום שאין עליו עבירות כלל, אפילו לא בשוגג — עכצ"ל, שבכחו של כאו"א מישראל להגיע להשלימות דתשובה מאהבה!

כה. ויש להביא רא' לדבר מפסק-דין בנגלה דתורה — המקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור) אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו"⁵⁴:

כדי להתהפך מרשע גמור לצדיק גמור (שאז קידושיו קידושין) — לא מספיק ש"זדונות נעשות לו כשגגות", דכיון שהשגגות צריכים כפרה לפי שנקרא חוטא, הרי גם לאחרי ש"זדונות נעשות לו כשגגות" (שלכן אינו נקרא בשם "פושע" ו"מורד" ח"ו), נקרא עדיין בשם "חוטא", ובודאי שאינו "צדיק גמור"; ורק כש"זדונות נעשות לו כזכיות" נעשה צדיק גמור. וכיון שהעילוי ד"זדונות נעשות לו כזכיות" (שע"ז נעשה מרשע גמור לצדיק גמור) אינו אלא בתשובה מאהבה, ולא בתשובה מיראה, או לשם איזו פני' אחרת,

[שהרי הכוונה ב"תשובה מיראה" (בניגוד לתשובה מאהבה שעל ידה זדונות נעשות לו כזכיות) אינה ל"יראה" דוקא, אלא גם לכל שאר האופנים בתשובה שאינם מאהבה — כמובן מביאור רבינו הזקן בתניא⁹² בתוכנה של התשובה מאהבה שעל ידה זדונות נעשות לו כזכיות: "אהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה .. וצמאה נפשו לה' כארץ עיפה וצ'י להיות כי עד הנה היתה נפשו בארץ צ'י וצלמות היא הסטרא אחרא .. ולזאת צמאה נפשו ביתר עז .. ועל תשובה מאהבה רבה זו אמרו שזדונות נעשו לו כזכיות הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו", כלומר, כיון שה"זדונות" גרמו לו לבוא למעמד ומצב של צמאון גדול ביותר, שזהו"ע

90) ראה אוה"ת ואתחנן ס"ע קעט ואילך. אלא, שהגילה היא בעולם, והרעדה היא בגילוי (ראה לקו"ת נצבים מז, רע"א).

91) ואעפ"כ, גם העבודה במדת היראה צ"ל באופן ד"גילו ברעדה" (תהלים ב, יא), ואילך. 92) פרק ז. וראה לקו"ש ח"י"ז ע' 187

התשובה מאהבה, לכן, נעשים ה"זדונות" עצמם ל"זכויות", משא"כ בשאר אופני התשובה שאינם מאהבה, תשובה מיראה, או לשם איזו פני' אחרת, שבהם לא שייך טעם הנ"ל, נעשים הזדונות כשגגות בלבד],

נמצא, שהמשמעות של הפס"ד שקידושי רשע גמור על מנת שאני צדיק גמור נחשבים לקידושין כיון שהרהר תשובה, היא — שאפילו רשע גמור יכול להגיע לתשובה מאהבה ע"י הרהור תשובה בשעתא חזא וברגעתא חזא !

כו. ויש להוסיף, שכשם שמצינו בנוגע להבעל המקדש את האשה ("על מנת שאני צדיק גמור כו") — מצינו עד"ז גם בנוגע להאשה המתקדשת:

המקדש את האשה על מנת שאין עלי' נדרים או מומים — "הלכה אצל חכם והתירה (מן הנדרים) מקודשת, אצל רופא וריפא אותה (מן המומין) אינה מקודשת, מה בין חכם לרופא, חכם עוקר את הנדר מעיקרו (נמצא כמי שלא הי' עלי' בשעת קידושין), ורופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא" (אבל עד עכשיו היו עלי', נמצא שבשעת תנאי הקידושין הטעתו)⁹³.

ועד"ז בנוגע להקידושין דהקב"ה וכנס"י — שכאשר הקב"ה מקדש את כנס"י על מנת שאין עלי' עבירות (כמו נדרים ומומים), אזי לא מספיקה תשובה מיראה, שעל זה נאמר⁹⁴ "ארפא משובתם", "משמע מכאן ואילך כבעל מום שנתרפא שמקצת שמו עליו"⁹⁵ (כמו "אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת", כיון ש"רופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא"), אלא צ"ל תשובה מאהבה דוקא, שעל ידה "נעקר עווננו מתחילתו"⁹⁵ (כמו "אצל חכם והתירה מקודשת", כיון ש"חכם עוקר את הנדר מעיקרו"), וטעם הדבר, לפי שבתשובה מיראה "זדונות נעשות לו כשגגות", ששוגג צריך עדיין כפרה ותיקון, ובמילא "מקצת שמו עליו", משא"כ בתשובה מאהבה, ש"זדונות נעשות לו כזכויות", לא נשאר שום רושם כלל, ועד שלא שייך אפילו לומר "ארפא משובתם", כיון שאין כאן "משובה" כלל, כי אם "זכויות" בלבד.

וכאמור, בענין זה אין צורך באריכות זמן [ע"ד מאמר רבינו הזקן⁹⁶ בנוגע לקביעות בלימוד התורה, ש"קביעות" היא לא (רק) בזמן, אלא

96) לקו"ד ח"א ז, א. וראה גם סה"מ תשי"א ריש ע' 242. ועוד.

93) כתובות עד, ריש ע"ב (ובפרש"י).

94) הושע יד, ה. יומא פו, סע"א.

95) פרש"י יומא שם.

בנפש], שכן, בשעתא חדא וברגעא חדא, יכולים — ע"י "הסתכלות החזקה" (כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר⁹⁷) — להתהפך מן הקצה אל הקצה, ולבוא לתשובה מאהבה, שעל ידה "זדונות נעשות לו כזכיות", כך, שכל הענינים הבלתי-רצויים מתבטלים לגמרי ולא נשאר מהם רושם כלל, ובמילא מקבלים בשעתא חדא וברגעא חדא כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

כז. ויש לקשר ענין זה (שע"י תשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות) עם פרשת השבוע שבה חל ח"י אלול — פרשת תבוא:

בפרשת תבוא ישנם ענינים בלתי-רצויים — הענינים האמורים ב"תוכחה", שהיא חמורה יותר, שלא בערך, לגבי ה"תוכחה" שבפרשת בחוקותי. אלא, שגם ענינים אלה — פנימיותם טוב⁹⁸, ובכחו של כאו"א מישראל — וכו הדבר תלוי — לפעול שהענינים הבלתי-רצויים יחולו "על אויבך"⁹⁹, ואילו בנוגע אליו, נפשו האלקית, גופו ואפילו נפשו הבהמית (שמתהפכת לקדושה) — יחולו רק ענינים שהם טובים גם בטוב הנראה והנגלה.

ובלשון הכתוב¹⁰⁰ "ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך", היינו, שגם כאשר יש נתינת-מקום לענין דהיפך הברכה, ח"ו, אזי "לא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם" (כמ"ש בהתחלת הכתוב), כמבואר בחסידות¹⁰¹ ש"לא אבה לשמוע אל דבריו כלל, ולא שיש להשיב על דבריו תשובה נוצחת מטעם ודעת המושג ומוכן, רק שאין מקבלין ושומעין את דבריו כלל בלי טעם ודעת", "וכל כך למה" — "כי אהבך ה' אלקיך", מצד האהבה העצמית של הקב"ה לבנ"י.

ו"כמים הפנים לפנים גו"¹⁰² — שהאהבה העצמית דהקב"ה לבנ"י מעוררת את האהבה העצמית דבנ"י להקב"ה, כך, שגם אם בעבר היתה ההנהגה באופן ש"פנו אלי עורף ולא פנים"¹⁰³, ח"ו, אזי בשעתא חדא וברגעא חדא, "מיט איין קער"¹⁰⁴ — פונה ("גיט ער זיך אַ קער") להקב"ה באופן ד"פנים אל פנים" ו"פנים בפנים", מתוך אהבה [אהבת

99 נצבים ל, ז. וראה לקו"ת שם.
100 תצא כג, ו.
101 לקו"ת תצא לח, ג.
102 משלי כז, יט.
103 ירמי' ב, כז.
104 ראה לקו"ת דרושי ר"ה סא, א. סג, ד. סה"מ תרצ"ג ס"ע תקמא. וש"נ.

97 ד"ה כי קרוב תרפ"א פ"ו — שי"ל בקונטרס ח"י אלול (סה"מ תשי"א ע' 335), ולאח"ז בסה"מ תרפ"א ע' שלח.
98 ראה לקו"ת בחוקותי מה, סע"א ואילך. תו"מ — רשימת היומן ע' שלח (נעתק ב"היום יום" יז אלול). לקו"ש חי"ט ע' 235, ובהנסמן שם.

ה', ביחד עם אהבת התורה ואהבת ישראל], ועושה תשובה מאהבה, שמהפכת את הזדונות לזכויות¹⁰⁵.

וכיון שנתבטלו כל הענינים הבלתי־רצויים ונתקנו לגמרי עד שנעשה צדיק גמור — זוכה להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים לאלתר לחיים טובים ולשלום¹⁰⁶.

* * *

כח. בהמשך להמדובר לעיל אודות החילוק שבין תשובה מיראה לתשובה מאהבה — יש להעיר ממ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר שיצא לאור לקראת ח"י אלול¹⁰⁷, וז"ל:

"היראה בנקל יותר להגיע אלי' .. (ו)אהבה הוא קשה יותר", ומהטעמים לזה — כפי שממשיך לבאר בהמאמר — ש"תנועת האהבה תנועה אחרת מכמו היראה, דיראה הרי אפשר הדבר שהוא מה שהוא, ויש לו יראה ופחד מאיזה דבר שחוץ ממנו, ומ"מ הוא במציאותו, והאהבה תנועתה בנפש קירוב והמשכה, וא"כ אינו לעצמו, כי אם הוא הדבר ההוא למה שיכסוף ויאהב וישתוקק, אשר מובן היטב דא"א שיהיו ב' אהבות, וא"כ בהכרח להפוך לבכו מאהבת עוה"ז לאהבת הוי"ו", וכפי שמביא לפני"ז "המאמר המפורסם¹⁰⁸ דכשם שאי אפשר שישכנו האש והמים בכלי אחד, כן לא תשכון בלב המאמין אהבת הוי"ו ואהבת עוה"ז".

כלומר: כיון שתנועת האהבה היא קירוב והמשכה אל הדבר האהוב, מוכרח הוא לצאת ממקומו (מעמדו ומצבו) הקודם ולהתקרב אל הדבר האהוב, וכמו כן אינו יכול להיות בתנועה של קירוב והמשכה לענין אחר, ובודאי לא לענין הפכי.

ט. ובנוגע לעניננו — תשובה מאהבה:

אף שאהבה היא עבודה קשה, הרי, הפעולה והתוצאה מזה היא שלא בערך יותר — שכאשר משתדל בענין האהבה מתוך תנועה של קירוב והמשכה לדבר האהוב, הולך ומתקרב להדבר האהוב, ועד שבמדה ידועה (ובמשך הזמן — גם ללא מדה) נעשה הוא בעצמו הדבר האהוב,

תו"מ סה"מ תשרי ע' צא ובהערה שם.
 108) ראה חובת הלכות שער ח פ"ג
 אופן כה. וראה גם פתח השער לשער אהבת
 ה' בתחלתו.

105) ראה גם לקו"ת תצא לט, א.
 106) ראה ר"ה טז, ב.
 107) ד"ה כי קרוב הנ"ל פ"ב (סה"מ
 תשי"א ע' 323. תרפ"א ע' שכו). וראה גם

היינו, שהדבר האהוב הוא כל ענינו ומציאותו, ועד שאי-אפשר לחלק בינו לבין הדבר האהוב!

ויש להביא דוגמא לדבר — שמצינו בנוגע לרצון ש"במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא"¹⁰⁹, וכן הוא בנוגע לאהבה, כפי שמצינו ב"שרפים" — שעבודתם היא (לא בענין הרצון, אלא) באהבה ותשוקה גדולה לאלקות עד שנשרפים מגודל האהבה והתשוקה — שנאמר עליהם "שרפים עומדים ממעל לו"¹¹⁰ ("ממעל" לשם אד'), דכיון שאהבתם ותשוקתם להכלל בעצמות אוא"ס שלמעלה משם אד' ("ממעל לו"), ה"ה נמצאים שם, "ממעל לו". ועד"ז בנוגע לתנועת ההמשכה והקירוב שבאהבה, שהולך ומתקרב להדבר האהוב עד שהדבר האהוב נעשה המציאות שלו, ואי-אפשר לחלק ביניהם.

והתוצאה מזה בעבודה בפועל — שאין שום דבר שיוכל למנוע אותו לקיים רצונו של האהוב, עד כדי מסירת-נפש, ועוד יותר מזה!

וכמ"ש¹¹¹ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", היינו, לא רק "בכל נפשך", "אפילו הוא נוטל את נפשך"¹¹², אלא גם "בכל מאדך", "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך"¹¹³, שזהו"ע נעלה יותר מ"בכל נפשך" — כפי שמצינו בנוגע לחנני' מישאל ועזרי', שאף שקיימו הציווי "בכל נפשך", "אפילו הוא נוטל את נפשך", שעמדו במס"נ ליפול לכבשן האש, מ"מ, "אילמלי נגדוה כו"¹¹³; ולמעלה מזה, "בכל מאדך", "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך", ללא מדידה והגבלה כלל — שלא שייך שום דבר איזה שיהי' ("אָט וואָס דער ענין זאָל נאָר זיין"), אפילו "נגדוה", שימנע ממנו לקיים רצונו של האהוב, כיון שהוא והאהוב הם מציאות אחת!

ל. והנה, כדי שהקב"ה יתן כח וסיוע לעבודה דאהבת ה' [כולל גם התשובה מאהבה] שתהי' "בכל מאדך", בלי גבול — צריכה להיות גם ההנהגה באהבת ישראל [שהיא חד עם אהבת ה', כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר"¹¹⁴ שאהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל כולא חד] בלי גבול: ההתעסקות באהבת ישראל, "ואהבת לרעך כמוך"¹¹⁵, יכולה להיות באופן שעושה חשבונות באיזו מדה ועד כמה חייב הוא לעזור ולסייע

109) ראה כתר שם טוב בהוספות סמ"ח. 112) ברכות נד, א (במשנה). הובא בספרי ופרש"י עה"פ.

110) ישע"ו, ב. 113) כתובות לג, ריש ע"ב.

111) ואתחנן ו, ה. 114) סה"מ תשי" ריש ע' 105. ועוד.

115) קדושים יט, יח.

להזולת, עד פה ותו לא. ולדוגמא: במצות צדקה, יתן רק כמה שמחוייב ע"פ שו"ע – מעשר, ולכל היותר – משום מצוה מן המובחר – חומש, ולא יותר, ומה גם – טוען הוא – שיש תקנת אושא ש"המבזבז אל יבזבו יותר מחומש"¹¹⁶. ועד"ז לא יעזור להזולת במקום שעי"ז יכול לגרום לעצמו היזק – כיון שעל זה אין חיוב בשו"ע.

על כך אומרים לו שההתעסקות באהבת ישראל צריכה להיות ללא חשבונות כלל, למעלה ממדידות והגבלות, כולל גם למעלה ממדידות והגבלות דהשו"ע – ע"פ מדת חסידות – כדברי רבינו הזקן¹¹⁷ בפירוש השם "חסיד" ע"פ דברי הגמרא¹¹⁸ "שורפן חסיד קוברן צדיק", שלטובת הזולת (שלא תעבור עליהם אשה מעוברת) "מחמיר (החסיד) לשורפן (ולא לקוברן) אע"ג שחזיק לו" (ש"ש"רפת צפורן (וכל דבר הבא מן האדם) מזקת לאדם"¹¹⁹), ולא עוד אלא שלמרות שהיזק לעצמו בשריפת הצפרניים עלול וקרוב יותר מאשר החשש הרחוק שבקבורת הצפרניים "דהדרי ומגלו"¹²⁰ – אינו מתחשב עם אפשריות ההיזק לעצמו, העיקר שימנע אפשריות מציאות רחוקה של היזק להזולת, אף שע"פ שו"ע בודאי אינו חייב בכך.

ועד"ז בנוגע לצדקה: אע"פ שכבר נתן מעשר, ולהיותו מהדר, ומהדר מן המהדר, נתן גם חומש, ונתן המעשר והחומש מכל סוגי הרווחים – הן מהשדות (מעשר עני של תבואה ופירות), והן מה"פרקמטיא" (מעשר כספים), מבלי להתחשב בחילוקי הדעות שבדבר אם גם מעשר כספים הוא מן התורה או שאינו אלא מדרכנ¹²¹ – אינו מסתפק בכך, וממשיך ליתן יותר ויותר, וכשצועקים לו "המבזבז אל יבזבו יותר מחומש", צועק הוא שצריך לצאת מכל ההגבלות!

כשם שבאהבת ה' צ"ל עד כדי מסירת-נפש, אע"פ שלא נתפרש בתורה החיוב דמס¹²², כמו כן פעל בעצמו שתהי' לו אהבת ישראל באופן ד"בכל מאדך", ללא הגבלות, מבלי לעיין בשו"ע אם צריך לעשות כך או כן, ולבדוק שמא "עבר" ח"ו וח"ו על תקנת אושא!...

(121) ראה ח"י הצ"צ על הש"ס (כה), רע"א). נקבצו הדעות בס' מעשר כספים (ירושלים תשל"ז) פ"ו.
(122) ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ט ע' 121. וראה גם ד"ה כי קרוב הנ"ל פ"ג (סה"מ תשי"א ע' 327. תרפ"א ע' שלא).

(116) כתובות נ, רע"א. וש"נ. שו"ע יו"ד ר"ס רמט וברמ"א שם.
(117) לקו"ד ח"א סח, א.
(118) נדה יו, א. וש"נ. הובא בשו"ע אדה"ז או"ח סר"ס ס"ד.
(119) תוס' שם.
(120) פרש"י שם.

— וע"ד שמוכא בספרים¹²³ ע"ד הצחות הטעם שאין מברכים לפני קיום מצות הצדקה, כמו בכל המצוות, שאילו הי' חיוב לברך לפני נתינת הצדקה, יהיו כאלה שירצו תחילה לטבול במקוה, או לומר תחילה "לשם יחוד", ובינתיים, מי יודע מה יקרה עם העני... יתכן שהמקוה תהי' סגורה, והסידור לא יהי' בהישג ידו, וכיון שקודם הטבילה במקוה ואמירת לשם יחוד אינו יכול לומר את הברכה, במילא, אינו יכול ליתן צדקה לעני...

בענינים אלה — צדקה ואהבת ישראל — אין לעשות חשבונות, ומה גם שחבל על הזמן שמבזבזים על עשיית חשבונות.

— מספרים¹²⁴ על א' החסידים שהי' מקפיד לילך רגלי לליובאוויטש, וגם בזקנותו, כשבניו הציעו לשכור עבורו עגלה, לא הסכים לנסוע בעגלה, באמרו, שלאחרי מאה ועשרים שנה, כשיבוא לעולם העליון, אין רצונו לבזבז את הזמן על דיון עם... הסוסים שידרשו חלק בשכר הליכתו לליובאוויטש כיון שהם סייעו לו בכך! שכן, אף שיוכל להתטען עמהם, מ"מ, חבל על הזמן!...

עשיית חשבון הוא אמנם דבר חשוב, אבל, יש להשאיר זאת עבור ענינים כאלה שבהם מוכרחים לעשות חשבונות¹²⁵, ואילו בצדקה ואהבת ישראל — אין לעשות חשבונות כלל.

לא. ובמדה שאדם מודד בה מודדין לו¹²⁶:

כאשר הנהגתו בצדקה ("החיית את נפש העני") ובאהבת ישראל היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, אזי יכול לדרוש שיתנו לו צדקתו של הקב"ה ("לך הוי' הצדקה") באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, היינו, שההשפעה מלמעלה לא תהי' באופן של גבורות, מדידה והגבלה, אלא באופן של התרחבות והתפשטות, למעלה ממדידה והגבלה (כמבואר באגה"ק¹²⁷ ב' אופני ההשפעה מלמעלה).

עניני תורה באופן של מתנה, לא הסכים, באמרו, שרצונו להגיע אליהם ע"י יגיעה, ולאח"ז התחרט על זה, באמרו, שהי' לו ליקח במתנה, ואת היגיעה הי' יכול לנצל עבור ענינים נעלים יותר (ראה לקו"ש חט"ו ע' 81. ועוד).

(126) סוטה ת, ב ואילך.

(127) ס"ג (קיט, א).

(123) דעת זקנים (איטינגא) פ"ז בשם הרה"ק בעל "בני יששכר" מדינוב. שיח שרפי קודש (ח"א אות תרנז) בשם הרה"ק ר"ב מפשיסחא.

(124) ראה גם אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ו ס"ע רסט ואילך.

(125) וע"ד הסיפור בנוגע ליגיעה בתורה — שכאשר רבינו הזקן רצה ליתן להצ"צ

ובעומק יותר:

כיון שאהבת ישראל קשורה עם אהבת ה' (כמוזכר לעיל שג' האהבות, אהבת ה' אהבת התורה ואהבת ישראל כולא חד), הרי, ע"י אהבת ישראל בלי-גבול נעשית גם אהבת ה' (תנועת הקירוב וההמשכה לעצמות ומהות א"ס ב"ה) בלי-גבול, עד שנעשה חד ממש עם מהותו ועצמותו ית', וכיון שהוא ית' תכלית הטוב, הרי בדרך ממילא יומשך לו גם למטה טוב בלי-גבול, שנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה.

* * *

לב. איתא במדרש¹²⁸ "אמר הקב"ה לאדם נרי בידך ונרך בידי .. אם שמרת את נרי אני משמר את נרך".

ובנוגע לענינו: בעמדנו בסמיכות לימי הסליחות, ר"ה ועשי"ת — צריכים לילך ולחזור בבתי-כנסיות¹²⁹ ולהדליק אצל בני את ה"נר ה' (נשמת אדם)⁹⁹ שבהם ("שמרת את נרי"), ובזכות זה יאיר הקב"ה את ה"נר ה'" שבו ("אני משמר את נרך").

צריכים לארגן ולסדר שילכו לבתי-כנסיות — בחורים, אברכים צעירים, בגיל העמידה וזקנים — כדי לעורר את בני בנוגע לענינים דימים אלה.

וככל שיארגנו ויסדרו הדבר מבעוד מועד, ובסדר מסודר — תהי' הצלחה גדולה יותר.

*

לג. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם¹³⁰: כפי שנעמדים ("ווי משטעלט זיך"), או כפי שמתחילים — כך הולך ונמשך כל המשך הענין.

ובנדו"ד: בעמדנו בח"י אלול, שבו מתחילים י"ב ימי החשבון על השנה שעברה, וההכנה לשנה הבאה (כנ"ל סי"ב) — כיון שיכולים להעמד ("שטעלן זיך") ולהתחיל בא' משתי הדרכים: יראה ומרירות, או אהבה ושמחה, צריכים לידע שאף שקו היראה והמרירות נקל יותר, מ"מ, טוב ונעים יותר שתהי' ההתחלה בקו האהבה והשמחה¹³¹.

130 ראה סה"ש תש"ד ריש ע' 81.
131 ראה לעיל סכ"ח.

128 דב"ר פ"ד, ד. וראה תו"מ סה"מ
סיון ע' שם ואילך.
129 ראה לעיל סכ"ב.

ובהתאם לכך — ינגנו עתה ניגון שמח, כדי שתהי' הכניסה להתחלת השנה החדשה מתוך שמחה וריקוד.

— מסופר על חסידים שערכו התוועדות חסידית ב"מלוה מלכה" במוצאי שבת פ' נצבים שבו חל ערב ר"ה (ר"ה חל אז ביום שני, כקביעות שנה זו), ולאחרי' הגיעו לאמירת "זכור ברית" "שאָקעלדיקער־הייט"¹³²... (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): עכשיו, כשישנם עוד כו"כ ימים לפני ר"ה — בודאי יכולים לנגן ניגון שמח, ולהכנס לשנה החדשה מתוך שמחה וריקוד.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "ניע זשוריצי כלאַפּצי", ועמד מלא קומתו ורקד על מקומו].

לד. [לאחר הניגון הכריז א' המסובים "נאַשאַ ביריאָט", ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

ההכרזה "נאַשאַ ביריאָט", שפירושה "דידן נצח" — נכונה היא, ושייכת במיוחד לימים אלה:

ובהקדמה — שסדר ההנהגה אצל אנשי־חיל, שצועדים עם "מאַרש (שיר לכת) של נצחון" גם ביציאתם למלחמה¹³³, למרות שזוהי מלחמה קשה נגד אויב חזק כו'. וטעם הדבר — לפי שתנאי עיקרי ביציאה למלחמה היא ש"אל ירך לבבכם"¹³⁴, אלא אדרבה, חזוק הלב, כפי שמתבטא גם בהיציאה למלחמה מתוך שמחה, ועי"ז מצליחים לנצח במלחמה.

ועד"ז בנדו"ד — שהיציאה לעבודת החשבון והתשובה בי"ב הימים שלפני ר"ה היא מתוך שמחה [כמודגש בכך שהתחלת י"ב הימים היא בח"י אלול, שענינו נתינת חיות ושמחה⁶³], כיון שבטוחים שסוכ"ס יהי' "דידן נצח"¹³⁵, והשמחה עצמה מוסיפה בהנצחון.

ועד שהנצחון במלחמה הוא באופן הכי נעלה — כדאיתא במדרשי חז"ל¹³⁶ שמצינו אצל מלכי ישראל כמה אופנים בנצחון המלחמה: "ארדוף אויבי ואשיגם גו"¹³⁷, "אני רודף אותם ואתה עושה", "אני אומר שירה ואתה עושה", ועד להאופן הכי נעלה — כדברי חזקי': "אני אין

¹³⁴ שופטים כ, ג. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ז.

¹³⁵ ראה ויק"ר פ"ל, ב.

¹³⁶ איכ"ר פ"ד, טו.

¹³⁷ תהלים יח, לח.

¹³² ראה תו"מ — רשימת היומן ריש ע' שלט. וש"נ.

¹³³ ראה סה"ש תש"ה ע' 3. ע' 59. סה"מ

תש"י ע' 104. ע' 191.

בי כח לא להרוג ולא לרדוף ו(אפילו) לא לומר שירה, אלא אני ישן על
מטתי ואתה עושה!"

וכן תהי' לנו — שמנצחים את כל הענינים הבלתי-רצויים, וזוכים
להגאולה השלימה "בעתה אחישנה"¹³⁸, בקרוב ממש ובעגלא דידן.
(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) כתיבה וחתימה טובה לנו ולכל בית
ישראל בטוב הנראה והנגלה.

(138) ישעי' ס, כב. וראה סנהדרין צח, א.